

fókusztema

INFORMÁCIÓK ELSŐ KÉZBŐL A MUNKÁLTATÓI ÉRDEKKÉPVISELETEK MEGALAKULÁSÁRÓL, A TAXISBLOKÁDRÓL

Beszélgetés Palotás János vállalkozóval

- Az Ön által csaknem egy évtizedig vezetett Vállalkozók Országos Szövetsége (VOSZ) ugyanabban az évben (1988) alakult, mint az Országos Érdekegyeztető Tanács. A kezdetekkor hogyan működött a kormány, a munkaadók és a szakszervezetek egyeztető fóruma?

- Előjáróban emlékeztetnem kell arra, hogy a VOSZ megalakulásának többéves előzménye volt. 1983-tól a Magyar Kereskedelmi Kamara (MKK) infrastruktúrát adott az akkoriban cseperedő magyar vállalkozói szférának. Az így létrejött kisvállalkozói tagozat tagjai többségében magántulajdonú cégek voltak, amelyek azonban a Kamara jogállása szerint nem lehettek kamaratagok. Ugyanakkor olyan időszakot éltünk, amikor a jogszabályok fele a magánvállalkozásokkal foglalkozott. A készülő törvényekhez mindig kikérték az MKK véleményét, amely a kisvállalkozói tagozatnak továbbította a tervezeteket, majd javaslatainkat beépítette a sajátjába. (Azt ugyan az illetékes közhivatalok nem tudták, hogy a tagságunk illegitim, de hamarosan megszokták a létezésünket és bekerültünk a levelezési rendszerükbe.)

Öt év alatt annyira megnőtt a tagozat létszáma, hogy rendezvényeinken többen voltak, mint a Kamara saját szervezésű egyéb tanácskozásain. Így határoztuk el, hogy önállósuljunk és 1988 februárjában megalakult a Vállalkozók Országos Szövetsége, amely valójában már komoly tapasztalatokkal rendelkezett az érdekegyeztetésben. Erre a tapasztalatra szükség is volt, mert a nyolcvanas évek végén az

adóreform során az új típusú vállalkozási formákra vonatkozott a jogszabályok 80 százaléka. Minden törvénytervezetet hónapokkal korábban megkaptunk egyeztetésre, azokat véleményeztük. Tény viszont, hogy javaslataink 80-90 százalékát „lesöpörték”. A ma független kutató intézetek azokban az időkben állami megrendelésre alátámasztották a kormány elképzeléseit.

Nyilvánosan is rengeteget vitatkoztam például a Pénzügykutató Intézet képviselőivel a magyar magánvállalkozásokra kirótt 10, majd, 15, később 20 százalékos különadóról. Míg Nyugat-Európában ilyen nem létezett, inkább pozitív diszkrimináció vonatkozott e tulajdonosi körre, vitapartnereim úgy érveltek: az állami vállalatoknak olyan nagy az adminisztrációs terhük, hogy a magánvállalkozások a különadóval is messze nyereségesebbek, tehát az csak a verseny valamelyest kiegyenlítését szolgálja.

Talán érdekes lehet a VOSZ névválasztásának az előtörténete: a külföldi munkaadói szervezetek kb. felét gyáriparosok szervezetei alkotják. Ilyen nevet azonban 1988-ban nálunk még nem lehetett elfogadtatni. Úgy tudtuk önállóvá váló szervezetünket „eladni” a politikai vezetőknek, hogy megalakítjuk a kisvállalkozók országos szövetségét. Az alakuló ülésen azonban meglepetésszerűen felállt valaki és azt javasolta, hogy hagyjuk el a „kis”-t, szeretnénk mi közepesek, meg nagyok is lenni. Ezt el is fogadtuk és az akkori hatalomnak már nem volt ereje arra, hogy azt mondja:” Mít képzeltek?”. (Egyébként három-négy nyugat-európai országban is

így nevezte magát a vállalkozók szervezete.) Alapszabályunkban kimondtuk: a tagságot többségi magyar magántulajdonú szervezetek alkotják.

- Miért szűkítették le ennyire a tagság lehetőségét?

- Nagyon fontos volt számunkra a függetlenség és a sajátos érdekek képviselése. A rendszerváltozást követően a politika nagyon leértékelte a magyar magántőkét. Az Állami Vagyonügynökség – a korrupciós eseteket kivéve – magyar vállalkozónak szinte nem adott el semmit. Az egész kiskereskedelmet például a nemzetközi piacra dobták. Más országokban éppen az ellenkezőjét tapasztaltuk, amit próbáltunk hangsúlyozni minden lehetséges fórumon, nem sok sikerrel.

Ami a tagság szűkítését illeti: akkor is voltak kiváló, munkáltatói feladatokat ellátó menedzserek, akik viszont többnyire állami vállalatok élén álltak. Őket azonban a tulajdonos bármikor leválthatta, tehát nem képviselhették a vállalkozók sajátos érdekeit a kormánnyal szemben. Egy menedzser érdeke lehet továbbá az, hogy bizonyos tevékenységeket csak meghatározott cégek végezhesse. A tulajdonos ezzel szemben abban érdekelt, hogy vállalkozása tevékenységeit váltogathassa. Ezért mi például az alanyi jogú külkereskedelmet szorgalmaztuk.

Egy másik példa: a gyógyszerészek azt akarták elérni, hogy csak gyógyszerész diplomával lehessen valakinek gyógyszer-tára. A VOSZ ezzel soha nem értett egyet, de hangsúlyoztuk, hogy a szakmai követelményeket jogszabályba kell foglalni, és hogy patikát csak gyógyszerész üzemeltethessen, de a tulajdonos miért ne lehetne más, tőkével rendelkező személy? A magántőke érdekét tehát így tudtuk képviselni, mert különben rátelepedett volna a szakmai lobbira.

Nagyon büszkék voltunk arra, hogy a régióban a VOSZ volt az első, amely már a kilencvenes évek elején megkapta a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) tagságot. Ennek feltétele volt, hogy szövetségünk országos legyen, tisztázza,

hogy az érdekegyeztetésben a munkaadói oldalon áll, tagjai többségi magyar magántulajdonosok és függetlenek az államtól. Fontos feladatunknak tartottuk továbbá, hogy a volt szocialista országokban segítsük az alakulóban lévő munkaadói szervezeteket.

- Önt a taxisblokádn idején ismert meg az ország. A budapesti hidak lezárása, majd a tiltakozás országban történt továbbterjedése beláthatatlan következményekkel fenyegetett. A mának is példamutató az a konfliktuskezelés, amely három nap alatt megállapodással végződött, jelentős részben a VOSZ és személy szerint elnöke jóvoltából.

- A probléma kiinduló pontja az volt, hogy a kormány elhallgatta a benzinár-emelés bevezetését. Akkor is, ma is igaz az a tétel, hogy jó vállalkozásnak tekinthető, ha egy cégnek 15-20 százalékkal több bevétele van, mint költsége. Ennek alapján könnyen belátható: ha olyan vállalkozásnál, amelynél a költségek 80-90 százalékát az üzemanyag teszi ki, s annak árát 66 százalékkal megemelik, azonnal veszteségesé válik. A vevőire ugyanis a többletköltséget képtelen továbbhárítani. Megjegyzem, a 2008 őszi kibontakozó válság idején a forint euróhoz viszonyított árfolyamának romlása a mélyponton sem volt több mint 30 százalék.

A VOSZ-ban még a taxisblokádn első napján, 1990. október 26-án összeültünk a szakértőkkel és a nagy üzemanyag-forgalmazóktól azonnal bekértük az üzemanyag-ár emelés előtti és utáni szerkezetét. Ebből kiderült: az új benzinár egy literében 12 forint valóban a beszerzési árak emelkedéséből adódik és további, ennél valamivel nagyobb összeg kormányzati elvonás, amely nem volt benne a költségvetés tervezetében. Ez utóbbi áthárítását etikátlannak tartottuk. Költségvetési logikából kiindulva bizonyára ez másképp látszik, mert csökkentheti a hiányt, vagy elkezdhetnek osztogatni. Olyan esetben azonban, amikor az olajárrobbanás önmagában majdnem elviselhetetlen hatású, az elképzelés szakmailag is műhiba volt.

Nyilvánvaló, hogy a többletadó kivételére ellen az első perctől következetesen tiltakoztunk. Október 26-án délben megtudtam, hogy a beteg Antall Józsefet helyettesítő Horváth Balázs, akkori belügyminiszter a Magyar Rádióba megy interjú adni a taxisblokádi miatt kialakult helyzetéről. Ezért a Miniszterelnöki Hivatalon kívül a Rádióknak is eljuttattuk javaslatunkat, mondván: gyorsan meg lehetne állapodni és befejezni a kiszámíthatatlanul eszkalálódó blokádot.

Nem tudom, mi lett a sorsa az írásos anyagunknak, csak azt, hogy a kormányfő megbízottja a három nap alatt a kezébe nem vette azt, viszont az esti TV Híradó az MTI-nek is eljuttatott közlemény alapján közölte. Lényegében nyolcmillió ember egyetlen gépelt lap alapján láthatta és megérthette a megoldást, a többletadó-bevételről való lemondást.

A blokádi második napján felkerestem a munkaadói oldal minden képviselőjét, a szakszervezetek vezetőivel is beszéltem személyesen, vagy telefonon. A közös cél érdekében igyekeztem meggyőzni a partnereimet, figyelmeztetve, hogy ne tőrekedjenek szakmailag nehezen védhető, esetleg kormánybuktató célok megvalósítására. Sokan próbáltak törleszteni sértettségükért. A követelések között szerepelt például, hogy kérjen bocsánatot Kádár Béla külgazdasági miniszter, aki törpe minoritásnak nevezte a hidakat elzárókat. Mindenkinek azzal érveltem: ha az áremelés felével visszavonul a kormány, azt olyan érdekérvényesítési sikerként éli meg az ország, hogy be fog fejeződni a tiltakozási akció.

A kormányoldalnak voltak etikátlan lépései, amikor megpróbálták a tiltakozókat egymással szembeállítani: néhány taxistársaságnak például adóvisszatérítést ígértek. Ez az „Oszd meg és uralkodj!” politika szerencsére nem hozott eredményt. Hallottam ekkor olyan taxis véleményt, hogy ha én innen most kiállnék, a többiek bedobnának a Dunába.

Magamat elég felkészült közgazdásznak tartom, de a blokádi befejező nap-

ján, az Országos Érdekegyeztető Tanács nyilvános ülésén nehezen tudtam volna a kormány oldalán érvelni. Nem is lehetett! Közülük volt, aki erőpozícióból próbálkozott, összességében azonban, szemmel láthatóan, egyre kényelmetlenebbül érezték magukat. Megjegyzem, hogy az új rendszer elején voltunk, a rendszerváltó pártok képviselőinek nem volt elég politikai gyakorlatuk, retorikai még kevésbé. Ezzel magyarázhatók az akkori szerencsétlen megszólalások, amikor szakmai érvek – mint már említettem – egyszerűen nem voltak.

A munkaadói és munkavállalói oldal egységesen a mi javaslatunkat, egy A4-es oldalon leírt megoldást képviselte és végül elfogadta a kormány is: csak a beszerzési áremelés érvényesüljön az árban, az adóemelésről a kormány visszavonult. A beszerzésnél szakmai segítséget ígértünk, hogy lehetőleg ne a legdrágább árban, a leghosszabb időpontra vásároljanak.

A tényekhez az is hozzátartozik, hogy – noha az OÉT-ben az ellenkező oldalon voltam – a parlamentben a vezető kormányzó párt frakciójában ültem, mert a Magyar Demokrata Fórum támogatásával egyéni független képviselőként kerültem a parlamentbe. Ezért sok bírálat is ért egyes frakciótársaimtól, de támogatást is kaptam tőlük, máshonnan pedig túlnyomórészt elismerés érkezett. Egy biztos: életem legfeszültebb napjait éltem át, érezve a hihetetlenül nagy felelősséget.

- Több, mint egy évtizede búcsút intett a VOSZ-nak. Kívülről hogyan látja egykori szervezetét és az érdekegyeztetést?

- Mára kialakult az a magántulajdonosi kör, amely független a politikától és megfelelő gazdasági háttérrel rendelkezik. Ami a számokat illeti, egymillió magyar vállalkozás van, igaz, hogy a GDP megtermelésében és a külkereskedelemben kiemelkedő szerepük van a multinacionális vállalatoknak. Míg a korábbi tulajdonosok egyúttal menedzserek is voltak, az utóbbi időben a tulajdonosi és menedzseri tevékenység számos cégnél szétvált. A szövetség jelen-

legi elnöke, Demján Sándor úgy gondolta, hogy meghatározóan komoly vezető személyiségek is a VOSZ tagjai lehessenek, mert ők gyakorolják a tulajdonosok nevében a munkáltatói jogokat. Az ő szemléletük színesíti, gazdagítja a munkavállalói oldalt. Ezért lett a szervezet neve Munkáltatók és Vállalkozók Országos Szövetsége. Az utóbbi idők jelentős eredményének tartom a szövetség által kiharcolt Széchenyi-kártyát, mint a kis-és középvállalkozások (kkv) forráshoz jutásának eszközét. A jelenlegi vezetés politikai lobbijereje jóval nagyobb, mint az én időmben volt.

Ami az érdekegyeztetést illeti, nem látok semmilyen előrelépést. Ez vonatkozik

a munkaadói és munkavállalói oldalra egyaránt, bár utóbbinál található néhány érdekérvényesítő személy. Ezek a szak szervezeti vezetők aránytalanul nagy szerepet játszanak és a konfliktus állandó lehetőségét tartják a levegőben, mert az adja az ő személyes súlyukat. Ami a jogszabályokat illeti, szinte szóról-szóra átvettük a nyugat-európai modelleket, ugyanakkor a valóságban megcsúfoljuk a demokráciát. Ezt az életem minden területén tapasztalom és a felelősség döntően a mindenkori kormányé.

- Köszönöm a beszélgetést!

LANTAI ANDRÁS

LÁTOGASSON EL HONLAPUNKRA!

A „*Szemelvények*” oldalon olyan rövidebb írásokat, illetve cikkrészleteket közlünk, amelyekről azt gondoljuk, hogy híven szemléltetik szerkesztési elveinket, szerzőinknek a munka világa egyes részterületeiről vallott nézeteit, és nem utolsó sorban – reményeink szerint – érdekesek is.

Az „*Archívum*”-ban az elmúlt években megjelent egyes szakcikkek találhatóak teljes terjedelemben. Ezek főként azok közül a publikációk közül kerülnek ki, amelyek az egyetemi, főiskolai hallgatók számára kötelező vagy ajánlott tananyagként szolgálnak.

A „*Hírek, tudósítások*”-ban konferenciákról, a szakma fontosabb eseményeiről olvashat beszámolókat, és itt találhatóak a környező országokból tudósító kollégáink anyagai is.

Ha szeretné megosztani olvasóinkkal véleményét a már megjelent cikkekről, közkinccsé tenni a folyóiratunkban feldolgozott témakörökben szerzett gyakorlati tapasztalatait, jelezné, hogy miről olvasna szívesen a jövőben, ezt a legegyszerűbben a honlap „*Írja meg véleményét!*” oldala felhasználásával teheti meg. A honlapon megtalálhatja továbbá korábbi számaink *tartalomjegyzékeit, szerzőinknek, hirdetőinknek* szánt információinkat, és itt a legegyszerűbb az *előfizetés* is.

www.munkaugyiszemle.hu